

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΣΒ κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς φακέλλου φέροντος τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Σπ. Λάμπρου «Ἐκθέσις περὶ τοῦ ἐν ἔτει 1821 θανάτου τοῦ Ἰωάννου Λάμπρου ὑπὸ Ἀποστόλου Παπαγεωργίου». Ἐντὸς τοῦ φακέλλου εὐρίσκομεν μακρὰν ἐπιστολὴν ἀποτελουμένην ἐκ σελίδων γεγραμμένων δέκα ἑπτὰ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῷ 1865 ἐκ Χαλκίδος, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς «Ἀγαπητέ μου ἀνιψιέ Παῦλε ἀσπάζομαι σὺν τῷ Χριστῷ ἀνέστη τὰς 15 ἀπριλίου 1865 χαλκίς» ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ν. Παπαγεωργίου, θείου τοῦ Παύλου, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς «Ὁ θεῖός σας

ἀπόστολος Ν. Παπαγεωργίου»

Ὁ Ἀπόστολος Ν. Παπαγεωργίου εἶχε γεννηθῆ τῷ 1792 ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης φαίνεται «ὄπου ἤμουν γεννημένος καὶ ἐγὼ στὰ 1792» ἦτο λοιπὸν 73 ἐτῶν ὅτε ἔγραφε τὴν ἐπιστολὴν, ὁ δὲ Παῦλος Λάμπρος εἶχε γεννηθῆ τῷ 1820, ὡς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης φαίνεται «ἐσὺ ἐγενήθηκες τὰ 1820 τὴν ἡμέραν τῶν ἁγίων ἀποστόλων», ἦτο λοιπὸν 45 ἐτῶν, ὅτε ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν. Ὁ Παῦλος Λάμπρος εἶχε ζητήσῃ ἀπὸ τὸν θεῖόν του, τὸν Ἀπόστολον Ν. Παπαγεωργίου, διαφόρους εἰδήσεις περὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παπαγεωργίου, «ἶδανὰ μοῦ γράφεις εἰς τὸ αὐτὸ γράμμασόν μου νὰ σὰς κάμω μιαν λεπτομερῆν καὶ ἐκτεταμένην ἐκθέσιν νὰ περιλαμβάνει διὰ τὴν οἰκογένειάν σου». Μεταξὺ τῶν εἰδήσεων τούτων ἀναφέρεται καὶ ἡ θάνατος τοῦ πατρὸς τοῦ Παύλου Λάμπρου, Ἰωάννου «καὶ τὸν πατέρα σου καὶ κάποιον ἄλλον γεωργίον θόμην τοὺς ἔπιασαν ζοντανούς καὶ τοὺς πῆγαν στα ἰωαννενα καὶ ἡ Τούρκη βάρβαρι χωρὶς νὰ τοὺς ἐξετάξουν τίποτες ἀλλὰ εἶπαν ἐπαναστάτες πὲς καὶ τοὺς κρέμασαν ἀμέσως».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ δημοσίευσίς ἐν τῷ Ἐλληνομνήμονι τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, τῆς περιεχούσης διαφόρους προ-

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΖ'. 5

σωπικὰς εἰδήσεις περὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ Παύλου Λάμπρου¹, δὲν εἶνε ἀναγκαῖα, μέρους μόνου τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, τὸ περιέχον τὰ τῆς ἐκρήξεως τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἑπειρον εἶνε ἀναμφιβόλως ἄξιον δημοσιεύσεως. Ὅθεν δημοσιεύω τοῦτο κατωτέρω ἀντιγράψας ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παπαγεωργίου καὶ τηρήσας τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ πρωτοτύπου.

Κ. Ι. Δ.

Ἐνατον ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν πατρίδα μας ἀκαλουθισεν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον· ἀφοῦ ἀκούστικεν ἡ ἐπανάστασις εἰς τὸν μοριά ἀμέσως ὁ ρουσιτπασίας ἀπὸ Ἰωάννινα ἐστίλεν εἰς τὴν πατρίδα κάποιον χουσιτὸν λιάνης μὲ 60 ὀνομάτους διὰ νὰ μὴν ἐπαναστήσομαι ἐν ταυτὸ μὰς ζήτησεν καὶ ριεμια καὶ ὄσοι ἦτον διὰ ριέμια ἔκαμαν ψύφους καὶ τὰ εἰχλαν εἰς μιαν σακούλαν καὶ εὐγαζαν κάθε 10 ἡμέρες ἀπὸ 8 ψύφους καὶ τίνος ὄνομα εὐγενεν πάενε καὶ κάθονταν ἀπὸ 10 ἡμέρες καὶ μετὰ 10 ἡμέρες ἐπιάναν ἄλους 8 καὶ ἐρχονταν ἐκίνη καὶ ἐμνισκαν ἡ ἄλλη 8 καὶ ἔτζη ἀκολουθοῦσαν καὶ τοὺς εἶχαν εἰς τὸ νησι τοῦ γιανίνου καὶ τὴν ἡμέραν πῆγεναν στὰ Ἰωαννινα ἀλλὰ τὸ βραδὺ ἐπρεπε νὰ πηγένουν εἰς τὸ νησι ὀπίσω καὶ ἀφοῦ ἔλθεν ὁ καπετὰν γιανάκης βράγκος μὲ 30 ὀνομάτους καὶ ἐπαναστάτισεν τὰ τζουμερνικὰ ἐπερνε ἀπὸ κάθε χοργιὸ ὅπου ἐπαναστατοῦσεν ἀπο τὰ τζου-

1. «Πρῶτον ὁ παπούσου ἦτον τέσερα ἀδελφια εἶχαν καὶ μίαν ἀδελφὴν ὁ παπού σου ἦτον ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ ἀδελφια καὶ ὀνομάζονταν γεωργιὸς ὁ δεύτερος, ἀθανάσιος, ὁ τρίτος, κωνσταντίνος καὶ ὁ τέτατος δημητριος. Ποτε ἐγενήθη ὁ παπούσου καὶ ποτε ἐνυμφεῦθη δὲν γνωρίζο ἀλλὰ ὅταν ἀπέθανε ὁ παπούσου τὰ 1821 ἦτον ἐπεκεινα τῶν 65 χρόνων κατὰ συμπερασμὸν πρέπει νὰ εἶχεν νυμφεῦθῃ τὰ 1788—89 ὅτι ὁ πατέρας σου ἦτον ὁ πρῶτος υἱὸς του καὶ πρέπει νὰ ἦτον γεννημένος στὰ 1790—91—92 ὅπου ἤμιον γεννημένος καὶ ἐγὼ στὰ 1792 ὅτι ἡμεστὰν σινομλικοὶ εἰς τὸ σχολιον. Ὁ παπού σου εἶχεν νυμφεῦθῃ μὲ τὴν βασιλικὴν ἀδελφὴν τοῦ γεωργίου μπιτζη ὁ θανάσιος μὲ τὴν θυγατέρα τοῦ τζορογιάννη ἀλλὰ ἕναν χρόνον ἐζησε ἡ γυνίκα του καὶ δὲν ἠθέλεισεν νὰ ξανανυμφεῦθῃ πλέον ἀλλὰ κάθονταν μὲ τὸν παπούσου ὁ κωνσταντὶς εἶχε τὴν θυγατέρα τοῦ χρόνη σταματάκη ἀδελφὴ τοῦ αὐτοῦ Κ. σταματάκη ὁ δημητριος εἶχε τὴν θυγατέρα τοῦ παπαγεωργίου σγούρου». «Ἐκτον ὁ πατέρα σου ἐνυμφεῦθη εἰς 1818 20 Ἰανουαρίου ἡ μητέρα σου ἐγενήθη τὰ 1799 4 Δεκεμβρίου ἐπεὶ ἐγενήθης τὰ 1820 τὴν ἡμέραν των ἁγίων ἀποστόλων».

μέρνικα ἀπὸ 10 νομάτων κοντάτου καὶ ἦτον μὲ 80 νομάτους καὶ ἔτυχε νὰ εἶναι εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν βίαιη εἰς Ἰωάννινα μαζὴ μὲ ἄλους ὅταν ἐπαναστάτισαν τὰ τζουμέρνικα ὁ ἀθανάσης σγούρος ὁ Ἰωάννης δαμῆρης καὶ ὁ Δημήτριος φεγκάρης ὅπου ἦτον καὶ αὐτὴ μελοὶ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἀφοῦ ἄκουσαν πὸς ἐπαναστάτισαν τὰ τζουμέρνικα ἐσυμπέρεναν πὸς θέλη ἔλθουν εἰς καλαρίτες καὶ συράκου νὰ τὰ ἐπαναστατίσουν καὶ ἀφοῦ ἐπαναστατίσουν δὲν θέλη ἔλθουν ἄλλη διὰ νὰ φύγομεν ἔμεις καὶ ποῖος ἤξεύρη τί θελα μὰς κάμουν καὶ ἐσυχόθησαν καὶ ἐφυγαν ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα κρυφίος καὶ εἰς τὸν δρόμο ὅπου ἔρχονταν ἐπάνο εἰς τὰ ντοβίστενα 3 ὄρες μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιάμας ἤδραν τὸν βράγκο ὅπου πάενεν εἰς πράψη καὶ γοτζιστα νὰ τὰ ἐπαναστατίση ὅτι τόσον ἦ πρᾶφίτοι καθὸς καὶ ἡ γοτζιστινοὶ ἦτον ἀνθρωπη τοῦ ντουφεκιού ὁλοῦ καναν κάθε χρόνο μετὰ φιλίικα καὶ ἤμπορούσαν νὰ εὐγου ἀπὸ ἐκίνα τὰ δύο χοργιά περισσότερο ἀπὸ 100 ντουφέκια καλὰ καὶ νὰ τοὺς πάρη νὰ πηγένη στὴ μάζα νὰ κλησουν τὸν δρόμον τοῦ γιανίνου ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ δὲν εἶχεν διαταγὴ νὰ ἔλθῃ ὁ βράγκος εἰς καλαρίτες καὶ συράκου νὰ τὰ ἐπαναστατίση νὰ τὰ ἔχουν αὐτὰ τὰ δύο χοργιά συράκου καὶ καλὰρι διὰ κάθε περίστασιν νὰ μὴν τὰ ἐπαναστήσουν καὶ ἀφοῦ ἤδραν ἐκεῖ τὸν βράγκο τὸν ἐγύρισαν ὀπίσω καὶ τὸν ἤφεραν εἰς καλαρήτες φοβούμενη ὅπου ἀφοῦ δὲν πάεναν τὸ βράδους τὸ νισὴ μὴν ἔλθουν καὶ τοὺς ξαναπέρνουν, καὶ τοὺς ἤφεραν ἐφνιδίος χορὶς νὰ ἔχη καένας ἰδισην καὶ ἀν ἔρχονταν ὁ βράγκο ἵπρεπε νὰ μὰς ἰδοποιήση πῶς ἡμέραν θελὰ ἔλθῃ ἠξεύροντας πὸς εἶχαμεν 60 τούρκους εἰς τὸ χοργιὸ νὰ γίνῃ καμία διόρθωσις διὰ τίς φαμίλιες ὅπου ἦτον τὰ κονάκια τῶν τουρκῶν διὰ εἶχαν τὰ καλῖτερα σπίτια τὸ δικόσας τοῦ γιάνκου τοῦ παράσχη τοῦ τζάγκουρα καὶ τοῦ ζιούγκου καὶ τὰ ὅ ἦτον σχεδὸν ὅλα μαζὴ εἰς ἓνα μχαλα καὶ ὅταν ἐμπίκεν ὁ βράγκος εἰς τὸ χοργιὸ τὴν πρώτην Ἰουλίου εἰς τὰ χαράματα ἡμέρα σαβᾶτο ἄρπαξαν τὸν παπαγεώργιον σγούρο καὶ ἄλλον κάποιον Ἰωαννην στρουγκάρο καὶ τοὺς πῆραν στὰ κονάκια κράτισαν καὶ τὸν τζάγκουρα ἢ δὲ ὁ θανάσης ὁ μπάρμπα σου εἶχεν φύγη ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ εἶχε πᾶνι εἰς τὸν ρίκη καθὸς πάενεν κάθε πρωτὴ ὁ πατέρα σου ἦτον βάρδια μὲ ὄλους ἔμας ἐκίνο τὸ βράδῃ ὅτι μὰς εἶχεν διορίση ὁ λιάπης νὰ φιλάξομεν κάθε βράδῃ ὄλους τοὺς δρόμους ὅπου

ἔμπενα ἀπόξο μέσα εἰς τὴν γόραν καὶ ἀφοῦ ἀρχισαν τὰ ντουφέκια τὸ προῆ εὐγίκαν ἡ τούρκι καὶ ἀρπαξαν ἀπὸ τοὺς δρόμους τὰ γύδια καὶ γιλάδια ὅπου πᾶεναν στὴ βροσκή διὰ νὰ ἔχουν νὰ φάν ὅτι κρέας μόνον δὲν εἶχαν εἰς τὰ κονάκια· ἡδὲ ἀπὸ τὰ ἀλα δλα τὰ εἶχαν αφθονα εἰς τὰ κονάκια ὅπου ἦτον καὶ ἀφοῦ ἔμπήκεν ὁ βράγκος εἰς τὸ χοργιο ἐπήγαμαν καὶ ἐκάμαμαν ἓνα ταμπούρη μὲ μιτερεζια εἰς τὸν ἅγιον ἀθανάσιον καὶ ἀπὸ ἐκὺ πολεμοῦσαμεν τοὺς τούρκους προῆ καὶ ἐβράδῳ ὅτι ἀπὸ τοῦ ζιόγκου τὸ σπίτι τοῦ τζάγκουρα καὶ τοῦ παράσχη εἶχαν ἐλευθερο τὸ νερὸ καὶ αὐτὴ πᾶεναν τὴν ἡμέραν ἀπὸ ἓνα κονάκι εἰς ἄλλο ἢ δὲ μὲ τὸ σπίτι σας καὶ μὲ τοῦ γιάνκου δὲν ἔμπορούσαν νὰ σμιχθῶν μέρα μὲ τὸ σπίτι τοῦ παράσχη ἀλλὰ τὴν νύκτα καὶ πολεμίσαμαν 5 ἡμέρες ἀπὸ τὸ σάβατο ἕως τὴν τετράδην, καὶ ἐσκοτόθικαν 4 τούρκι ἢ δὲ ἀπὸ ἑμᾶς δὲν ἐσκοτόθι καένας καὶ τὴν τετράδην ἐμαθαμαν ὅπου ἔρχονταν ἀρκετὸ στράτευμα ἀπὸ ἰωάννινα καὶ μαζῆ μὲ τοὺς γοτζίστινοὺς διὰ νὰ μᾶς χαλάσουν ὁ γουσεκὺ λιάπης πάλιν ἐμαθεν καὶ αὐτὸς πὸς ἔρχονταν ὁ μάρκος μπότζαρις μὲ καμιὰ ὄγδοηνταριά σουλιότες πρὸς βοθηιάν μας· ἀλλὰ ἀκουσεν ὁ μάρκος πὸς ἐμπήκεν ἡ τούρκι καὶ ἐχάλασαν νο χοργιὸ καὶ ἐγύρισεν ὀπίσω καὶ τότες ἡμισταν φοβημένη καὶ ἔμετις καὶ ἡ τούρκι καὶ ἐζήτησαν αὐτὴ ἄνθρωπον νὰ πηγενη νὰ ὀμιλίσουν διὰ νὰ συμφωνίσουν νὰ φύγουν καὶ ἐπήγεν τὴν πέμπτην κάποιος Νικόλαος μπιλιμέζης καὶ ἐσυμφόνισαν διὰ νὰ φύγουν ἀλλὰ ὄχι ἀπὸ τὸν δρόμον ὅπου ἦλθαν ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλον δρόμο ἔτι ἀπὸ τὸν δρόμο ὅπου ἦλθαν ἡ γυνέκες μὲ τις πέτρες τοὺς σκοτόναν ἀλλὰ ἐφυγαν ἀπὸ ἄλλον δρόμον ἀπὸ ἐκίνον ὅπου τφερναν ἡ γοψιστινὴ καὶ τοὺς τούρκους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκίνον τὸν δρόμον μίαν ὄραν μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιὸ ἦταν ἓνα στενόμα καὶ φοβοῦνταν μὴν τοὺς ἔχομεν ἐκὺ καρτέρη καὶ τοὺς σκοτοσομεν καὶ ἐξὼν καὶ τοὺς νομάτους ὅπου εἶχαν στὰ χερσιὰ τους τὸ σγούρο τὸν τζάγκουρα καὶ τὸν στρουγκάρο τοὺς ὑπεσχέθη νὰ πηγένη καὶ ὁ μπιλιμέζης διὰ νὰ μὴν ἔχουν καέναν φόβον διὰ αὐτὸ ἀλλὰ ἠθελαν καὶ ἄλους ἡ τούρκι τώρα ποτὸς ἄλος πᾶενε κάθε ἐναὶς δὲν πᾶενεν διὰτι νὰ πηγένω ἐγὼ καὶ νὰ μὴν πανη ὁ ἄλος, καὶ δὲν πᾶενεν καένας. Τὰ κονάκια ὅπου ἦτογ ἡ τούρκι ὅπου εἶχαν περισσότερη ἀνάγκη διὰ νὰ τοὺς φύγουν δὲν εἶχαν ἄν-

δρες στο ζιόγκο δὲν ἦτον στὸν παράσχη ἔχι τὸν τζαγκουρα τὸν εἶχαν στὸ γιάνκο ἦτον ὁ γιάνκος ἀλλὰ ἦτον ἄρωστος ὁ πατέρας σου ἦτον στὸ δ'κό σας τὸ κονάκη καὶ τὸν γύρεψαν νὰ πηγένη καὶ ἐπηγεν τινὰ κάμη ἠθέλαμαν τὰ τοὺς φύγομεν ἐπήραν καὶ 4 μουλαριά σας εἶτε ἂν δὲν τοὺς φεύγαμαν τὴν πέμπτην τὸ ἀπόγευμα καὶ νὰ ἐλθουγ ἢ ἀλλῆ, ἢ παλὴ ἢ τούρκι τὴν παρασκευὴ θελὰ γινουνταν σκλαδιὰ ποὺ νὰ μὴν εἶχεν ἀκουστή πρῶτον θελὰ ἐπερναν τίς γυνέκες καὶ τὰ κορίτζια ἀπὸ τὰ κονάκια καὶ ἀφίσε ὁποῦ θελὰ ἐτρεχαν στοὺς δρόμους νὰ μάσουν κορίτζια καὶ πεδιὰ ἀλλὰ θέλησεν ὁ θεὸς καὶ τοὺς φύγαμεν καὶ ἀφοῦ μάκριναν δύο δρες μακρὰν ἀπὸ τὸ χοργιὸ ἀκουσαν ὅπου ερχονταν τὸ στράτευμα ἐσταματισαν ἐκὺ τὸ βράβη καὶ τὴν παρασκευὴ τὸ προτὴ ἀπόλικαν τα ριέμια ἀλλὰ τὰ μουλάρια τὰ ἐκράτισαν ἀλα ἐγέμισαν ἢ δρόμη ἀπὸ τοὺς ἐρχομένους τούρκους καὶ ἐμβίκαν εἰς τοῦ σιράκου ὁ μπιλιμέζης ὁ τζάγκουρας καὶ ὁ στρουγκάρος ἐπήραν τὰ βουνὰ καὶ γλύτοσαν ὁ πατέρα σου καὶ ὁ προτόπαπας πήραν τὸ δρόμο νὰ ἐλθουγ εἰς τὸ χοργιὸ καὶ τὸν προτοπαπα ἐριξαν καὶ τὸν σκότοσαν καὶ τὸν πατέρα σου καὶ κάπιον ἄλον γεώργιον θόμην τοὺς ἐπιασαν ζοντανούς καὶ τοὺς πήγαν στα ἰωαννίνα καὶ ἢ τούρκη βαρβαρι χορὶς νὰ τοὺς ἐξετάξουν τίποτες ἀλα εἶπαν ἐπαναστάτες πὲς καὶ τοὺς κρέμασαν ἀμέσος καὶ ὅταν τὸ ἐμαθῆν ἢ ἐβραίη πὲς ἤφεραν τὸν πατέρα σου στα ἰωαννίνα σκλαδὸν ἀμέσος πήγαν νὰ τὸν ἐξαγοράσουν ὅτι γνωρίζαν ὅπως ὄσα καὶ ἂν εἶδιναν νὰ τὸν ἐξαγοράσουν δὲν ἠθέλαν νὰ χάσουν ἀλλὰ δὲν τὸν πρόφθασαν τὸν εἶχα κρεμάσει καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαναστασιν ἐχάθικεν ὁ πατέρα σου».